

Αμαλία Κ. Ηλιάδη, φιλόλογος-ιστορικός (κάτοχος Μεταπτυχιακού
Διπλώματος Βυζαντινής Ιστορίας απ' το Α.Π.Θ.)
E-mail: ailiadi@sch.gr

«Περικλής»

Ο μεγαλύτερος πολιτικός της αρχαίας Αθήνας. Ήταν γιός του Ξανθίππου, του νικητή των Περσών στη Μυκάλη (479 π.Χ.). Ήταν πολύ ευφυής και εκπαιδεύτηκε από άριστους δασκάλους. Η ιδιωτική του ζωή ήταν απλή, μέτρια και λιτή. Διακρινόταν για τη μετριοφροσύνη του, καθώς και για την έλλειψη μνησικακίας προς τους υβριστές του. Απέφευγε τις θορυβώδεις διασκεδάσεις, γι' αυτό και δε σύχναζε σε συμπόσια και γιορτές. Ποτέ δεν έβγαινε έξω από το σπίτι του, παρά μόνο όταν πήγαινε στην Εκκλησία του Δήμου ή στην αγορά. Στο σπίτι του δεχόταν φίλους, σοφούς και καλλιτέχνες, όπως τον περίφημο αγαματοποιό Φειδία, τους ποιητές Ευριπίδη και Σοφοκλή, τους φιλοσόφους Πρωταγόρα, Αναξαγόρα, Σωκράτη κ.ά.

Η διαγωγή αυτή έδωσε στον Περικλή μεγάλη δύναμη. Αποκλειστικά και μόνο με την ευφυΐα και τις αρετές του έγινε άρχοντας της Αθήνας. Στην αρχή τον επισκίαζε ο Κίμωνας με τα μεγάλα και λαμπρά έργα του. Αλλά μετά την εξορία του μεγάλου αυτού άνδρα, και ακόμα περισσότερο μετά το θάνατό του, έμεινε ο πρώτος στην πόλη, και την υπεροχή αυτή την κράτησε για 20 χρόνια (449-429 π.Χ.), κατά τα οποία στερέωσε την εξουσία της Αθήνας και την έκανε ένδοξη και ισχυρή.

Όταν ο Περικλής ανέλαβε την εξουσία, οι Αθηναίοι είχαν την ηγεμονία των Ελλήνων, τους οποίους ουσιαστικά κρατούσαν σε υποταγή με 15.000 περίπου ενόπλους. Ο Περικλής για να κρατά τους Έλληνες σε υποταγή, έκανε συνεχή επίδειξη δυνάμεων με το στόλο της πατρίδας του και αν κάποιος από αυτούς έδειχνε τάση για απείθεια, τον τιμωρούσε με σκληρότητα. Έτσι, όταν το 440 π.Χ. οι σύμμαχοι των Αθηναίων επαναστάτησαν, ο Περικλής, ξεκίνησε με το στόλο αυτοπροσώπως εναντίον των επαναστατών και τους κατανίκησε. Μετά τους υποχρέωσε να κατεδαφίσουν τα οχυρώματά τους, να παραδώσουν το στόλο τους, να δώσουν ομήρους και να πληρώσουν πολεμική αποζημίωση. Θέλησε επίσης να ενισχύσει ακόμη περισσότερο τη δύναμη της Αθήνας με την εγκαθίδρυση πολυάριθμων αποικιών, οι οποίες έγιναν για την Αθήνα εμπορικές θέσεις, λιμάνια, όπου προσορμίζονταν τα πλοία της και κυρίως φρουρές για τη φύλαξη των τόπων στους οποίους γίνονταν οι εγκαταστάσεις. Για τις έκτακτες και απροσδόκητες ανάγκες, είχε φυλαγμένα 10.000 περίπου τάλαντα στο θησαυροφυλάκιο της πόλης και είχε πάντοτε 300 ετοιμοπόλεμα πλοία. Με τα μέσα αυτά εμπόδιζε κάθε επανάσταση των συμμάχων και ανάγκαζε τους Πέρσες να μην επιχειρούν τίποτε κατά της ανεξαρτησίας των ελληνικών πόλεων.

Τεράστια ποσά από τα συμμαχικά χρήματα δαπάνησε και για τον καλλωπισμό της Αθήνας. Την ανώτατη διεύθυνση για την κατασκευή των λαμπρών καλλιτεχνημάτων την ανέθεσε στον άριστο καλλιτέχνη Φειδία (438-431 π.Χ.). Τότε χτίστηκε ο Παρθενώνας πάνω σε σχέδια του Ικτίνου και του Καλλικράτη και ο Μνησικλής εργάστηκε πέντε χρόνια για την ανέγερση των Προπυλαίων της Μητρόπολης. Από τα πιο πολυδάπανα και πιο εντυπωσιακά αγάλματα ήταν το χρυσελεφάντινο της Αθηνάς στον Παρθενώνα, έργο του Φειδία, και το πανύψηλο χάλκινο άγαλμα της προμάχου Αθηνάς, μέσα στα Προπύλαια και στον Παρθενώνα. Η αιχμή του δόρατος και το λοφίο του κράνους του αγάλματος αυτού ήταν ορατά από το Σούνιο. Στα διάφορα οικοδομήματα, ανάγλυφα και αγάλματα της Ακρόπολης, φαίνεται η μεγάλη υπεροχή της καλλιτεχνικής ακμής στην Αθήνα κατά την εποχή του Περικλή.

Στον Περικλή επίσης οφείλεται η ανακατασκευή του λιμανιού στον Πειραιά, ο οποίος αναπτύχθηκε σε σοβαρότατο εμπορικό κέντρο, καθώς και η συμπλήρωση των οχυρωματικών έργων του Θεμιστοκλή και του Κίμωνα με τα μακρά τείχη, τα οποία ένωσαν την Αθήνα με τον Πειραιά. Γενικά, η Αθήνα κατά την εποχή του Περικλή έγινε το εμπορικό, πνευματικό, καλλιτεχνικό κέντρο του ελληνισμού, που είχε παγκόσμια ακτινοβολία. Δικαιολογημένα η εποχή του Περικλή αποκαλείται «Χρυσός αιώνας».

Όταν κηρύχτηκε ο Πελοποννησιακός πόλεμος, ο Περικλής με ψυχραιμία και στρατηγική ικανότητα χειρίστηκε την κατάσταση και τον πρώτο καιρό οι επιχειρήσεις των Αθηναίων στέφονταν με επιτυχίες. Δυστυχώς όμως κατά τον τρίτο χρόνο του πολέμου φοβερός λοιμός θέρισε την Αθήνα, τον Πειραιά και τον τόπο ανάμεσα στα δύο μακρά τείχη. Όσοι μολύνονταν από την αρρώστια δε ζούσαν περισσότερο από επτά ή το πολύ εννέα ημέρες. Και οι νεκροί ήταν πολλοί, ενώ οι γιατροί ήταν ανίκανοι να την καταπολεμήσουν. Η αρρώστια χτύπησε και τους συγγενείς του Περικλή. Από τους πρώτους πέθαναν η αδερφή του, ο πρωτότοκος γιος του και μερικοί από τους πιο αγαπημένους του φίλους. Ο μόνος που του είχε απομείνει ήταν ο δευτερότοκος γιος του Πάραλος. Αλλά ο λοιμός τον πήρε και αυτόν. Και ενώ ο Περικλής, μα καρτερικότητα και θαυμαστή ψυχραιμία δεχόταν το ένα μετά το άλλο τα θανατηφόρα χτυπήματα, τη στιγμή που τοποθετούσε το νεκρώσιμο στεφάνι πάνω στον τελευταίο αυτό γιο του, έκλαψε πικρά. Παρόλα αυτά εξακολουθούσε να επαγρυπνεί για τη σωτηρία της Αθηναϊκής Δημοκρατίας. Δεν επέζησε όμως, γιατί ο λοιμός προσέβαλε και αυτόν και τον οδήγησε στον τάφο, το 429 π.Χ. Έτσι η Αθήνα στερήθηκε το μεγάλο της ηγέτη, τη στιγμή που τον χρειαζόταν περισσότερο από κάθε άλλη φορά.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία.

- 1) G. Glotz, *The Greek City* (αγγλ. μτφρ., Λονδίνο, Routledge and Kegan Paul, 1929 [Η ελληνική «πόλις», Αθήνα 1981]).
- 2) V. Ehrenberg, *The Greek State* (Οξφόρδη, Blackwell, 1960).
- 3) Busolt και Swoboda, *Griechische Staatskunde*.
- 4) J.W.Jones, *The Law and Legal Theory of the Greeks* (Οξφόρδη 1956).
- 5) R.J.Bonner και G. Smith, *The Administration of Justice from Homer to Aristotle* (2 τόμ., Σικάγο 1930, 1938).
- 6) H.T.Wade-Gery, *Essays in Greek History* (Oxford, Blackwell, 1958).
- 7) C.Hignett, *History of the Athenian Constitution* (Oxford 1952).
- 8) A.H.M.Jones, *Athenian Democracy* (Oxford, Blackwell, 1957).
- 9) C. Mosse, *La fin de la démocratie athénienne* (Paris, Presses Univ., 1962).
- 10) G.M.Calhoun, *Athenian Clubs in Politics and Legislation* (Texas 1913).
- 11) M.I.Finley, "Athenian Demagogues", *Past and Present* 21, 1962, 3-24.